

תפילה פרטית או כללית? חלק ב'

אתמול ראינו את שיטות הסוברים שהתפילה צריכה לעסוק בערכים עליונים ולא בצרכי האדם הפרטי, כיון שעניין התפילה הוא לרומם את האדם אל ערכי הנצח. היום נראה כיוון שונה בספר 'דרך מצוותיך':

"בשורש מצוות התפילה, יש מחלוקת בין הפוסקים אם הוא מצות עשה דאורייתא או דרבנן... והנה רוב מוני המצוות כמו הסמ"ק והרשב"ץ העלו שתפילה בכל יום והנוסח התפילה הוא מצוה מדרבנן, אך מדאורייתא הוא המצווה שיתפלל האדם ויבקש בעת מן העיתים אשר יצטרך לדבר מן הדברים כמו בעת צרה וכיוצא, אז היא מצות עשה מדאורייתא, שציונו ה' יתברך בזה שיבקש האדם זה ממנו יתברך לבד שיושיעו על זה, וזהו משרשי האמונה והוא לפי שעל ידי זה ידע ויבין שהשם יתברך הוא לבדו המנהיג עולמו ומשגיח בכל פרטי בריותיו וכי לו לבדו היכולת להושיע... ועל פי זה פשוט הוא שמצוות התפילה אינה מיוחדת דווקא לכל אשר הוא מקורב ועומד לפני ה' כצדיקים וכיוצא, אלא גם לכל מי שצריך לבקשה מצות עשה שיבקש בקשתו מהשם יתברך, ופעמים יקובל וימולא בקשתו ופעמים לא, והרי זה כמו על דרך משל המוסר בקשה למלך בשר ודם שיוכל כל איש למסור לו בקשה אף מפחותי הערך מאד ואפשר שימלא המלך משאלותיו כי מטבע הטוב והחסד של המלך לשמוע דוקא אל השפלים..."

(שורש מצוות התפילה, א)

'דרך מצוותיך' מסביר שניתן ללמוד מכך שמדאורייתא מצות התפילה היא דווקא בעת צרה, וגם לאדם פרטי בעת צרה פרטית - שהתפילה העיקרית היא התפילה לה' יתברך שיושיענו מצרתו - גם תפילה פרטית ואישית, ולא רק תפילה ציבורית. הטעם לכך הוא שבכך משריש האדם בקרבו את האמונה שה' מנהיג את העולם ולו לבדו היכולת להושיע.

כך גם משמע קצת בדברי הרמח"ל:

"..שיקדים האדם ויתקרב ויעמוד לפניו יתברך וממנו ישאל כל צרכיו, ועליו ישליך יהבו, ויהיה זה ראשית כללי ועיקרי לכל השתדלותו, עד שכאשר ימשך אחר כך בשאר דרכי ההשתדלות שהם דרכי ההשתדלות האנושי, לא יקרא שיסתבך וישתקע בגופניות וחומריות, כיון שכבר הקדים ותלה הכל בו יתברך, ולא תהיה ירידתו ירידה רבה, אלא תסמך על יד התקון הזה שקדם לה".

(דרך ה' חלק רביעי פרק ה')

משמע מדברי הרמח"ל שעניין התפילה הוא להשליך על ה' יהבנו בענייני העולם הזה. דהיינו שיתלה האדם את כל צרכיו וענייניו בה' יתברך ובכך יתעלה מן השפלות.

אם כן, ראינו שתי גישות מהו הדגש בתפילה, האם על צרכי האדם הפרטי או על ערכי הנצח של הכלל. בין כך ובין כך, מטרת התפילה היא לקרב את האדם אל ה' ולרוממו. ניתן להתרומם על ידי הפנמת הערכים העליונים, וניתן להתרומם על ידי הרגשת התלות בקב"ה וההשענות עליו בכל ענייני החיים.

למעשה, אלו שני סוגים של תפילה שרצוי שיהיו מצויים אצל כל אחד בכל יום: הראשונה היא התפילה הקבועה, שלוש פעמים ביום, ובה אנו מבקשים על ירושלים, משיח, פרנסה ועוד. התפילה השניה - "מאולתרת" - בתפילה כזו אדם שח את צערו ומשאלותיו לפני ה' מתוך אמונה שלמה שרק ביד ה' תלוי כל דבר.